

Civilizația lecturii

Antropofagia receptării.

Despre complexul homarului și dinamica omletei

de Georgiana Badea

Agăsit cineva o „măsură potrivită” pentru cititor? Prea bine, o poate aplica la tot omenescul, nu doar la scriitor! Paiul și bârna ilustrează succint problema perspectivei. Ambiția sau frustrarea ne împinge spre ipotetice exerciții de imaginație: dacă am fi în pielea, locul altuia, am... Dezorientarea contemporană ne determină să conferim utilitate complexelor inutile. În acest fel și mai mult ca oricând, natura umană devine egală cu sine: aparența-i îi egalează esența. [Cernobil, cer nobil! Dincolo de minciună se află adevărul¹.] *Constant*, nu doar o dată pe an, ca ziua și noaptea, în timpul echinocțiului de toamnă, când sunt perfect egale pe tot cuprinsul pământesc – și fără de decalajul dintre timpul atomic universal și timpul terestru!²

Citesc și mănânc, mă hrănesc când citesc, cu ceea ce citesc. Mistui și citesc... Mănânc fursecuri cu stafide. Sunt delicioase. Am deschis cutia și le savurez mestecând îndelung, unul câte unul. Mă încercă o teamă. Dacă nu îmi dau seama că ajung pe neașteptate la sfârșit (predictibil de-altfel)?! Mă sperii că l-aș putea mânca și pe ultimul fără s-o știu. Adesea, am resimțit mâhnire când am aflat post-factum că *a fost*, deja, ultimul dumicat, ultima înghițitură, ultima gură... De ce ar trebui să știu? În termeni concreți, tot atâta mănânc. Tehnic, nu e insațietate frustrată, nici necesitate nepotolită, e, totuși, o neîmplinire născută din nepregătirea pentru despărțirea de un gust care va rămâne o vreme în gură și apoi doar în amintire.

Dacă am ști că luăm ultima gură de aer înainte de a termina de gustat din trăit, ne-ar rămâne gustul în minte?! Am fi niște muribunzi fericiți, împliniți?! Pregătirea mentală ne-ar risipi contrarietatea?³

Las fursecurile și, cu sporită evlavie, revin la cartea mea. Îi întorc paginile. Una câte una. Când ritmată, când lentificată, lectura își urmează cursul. Oprirea e de voie în fața ultimei pagini. Înainte de încheiere. Îi amân sfârșirea. Scenarii variabile, pertinente și mai puțin, îmi bântuie prin minte. Mai mult, îmi ies din firea lectorială; sentimente-ecran (amărăciune și entuziasm, curiozitate și înverșunare) mă copleșesc și, fără să-mi dicteze, îmi alimentează un comportament fictiv, cu trăiri și sentimente reale, produse de concretul realității livești. Nu schimb cuvinte nici cu mine. „Trăirea e singurul punct de referință.”⁴ Amân, așadar, refugiarea în poveste. Mă încrâncenez să-mi onorez cu fidelitate decizia și sunt de acord că, respectându-mi angajamentul față de mine, îl cinstesc și pe autor.

Sisifică-i profesia de critic, și de cititor ori de metascriitor. Și câtă incontinență scriitoricească! Un singur cititor, fie el și critic, nu mai poate cuprinde inflația de autori! Să scrii despre supraproducția de carte – tipărită, electronică, digitalizată. O mică vilă, un mic iaht și, ca panaș, o carte mică. O cărticică! Mă

¹ *Cernobil*. Serial 1-5, 2019. HBO.GO. URL: <https://hbogo.ro/seriale/cernobil>.

² TT= TAI+ + 32,184s. Decalajul este fix.

³ cf. *Hagakure*, codul samurailor.

⁴ Jacques Salomé, *Dacă m-aș asculta, m-aș înțelege*. Traducere de Elena Neculcea. București: Curtea Veche Publishing, 2002, p. 133.

străfulgeră o parafrază cioraniană⁵: Nu ar fi infernal să pretindem că înțelegem, când, de fapt, nu înțelegem nimic? Ori nu știm dacă înțelegem? Îmi revin: Să citești fără să înțelegi e paradisul. Și mai bine e să vorbești fără să citești. Revelatoarea *Cum să vorbești despre cărțile pe care nu le-ai citit*, de Pierre Bayard, nu trebuie (re-)citită! Este peste tot, în toate și în toți. Lumea începe și se sfârșește cu cine vorbește. Ezoteric, exoteric.

Mă-ntorc la fursec, nu mă-ntorc la citit, pierd timpul, regăsesc timpul. Mă-ntorc ..., nu m-ntorc..., pierd..., regăsesc ... Doi ochi și un orizont de urechi. Miraculosul cuvânt potrivit care să aducă înțelesul, înțelegerea, se lasă zadarnic așteptat. Drăcesc ar fi să pretindem cu toții că am înțeles ceva...

Complexul homarului

Si toți se tem de *critic* – substantiv, adjectiv. Cu toții – cei mai mulți și mai „pretențioși” –, știu cumva cum sunt alții: Ceilalți. (Reciproca este valabilă și rolurile intersanjabile). Despre ei? Nu încap vreo îndoială: sunt perfect situați în tren(d)ul autointitulațiilor scriitoriștiutori ce ne numesc becșnici văzători de paie. În top, sunt toți cei care știu, despre ei, știu apofatic CUM NU SUNT⁶ „Știu foarte bine de ce fug, dar nu și ceea ce caut” (Montaigne). Subscriu.

Un doctorand descoperă o carte și își mustră imperial dascălii. O perlă (băcă)laureată confirmă inutilitatea complexelor: „*Miorița* este despre doi asasini, o oaie turnătoare și un cioban care șochează prin prostia lui.”! Opera e deschisă, lectura plurală, cititorul contrasemnează lectorial, actualizează și ajustează receptarea la parametrii orizontului de așteptare și potențialul de exprimare din a.d. 2018.

In 1926, Bruce Burton îl descria pe Iisus drept un excepțional afacerist care a racolat

12 inși cvasi ratați pentru a cuceri lumea (*The Man nobody knows*). Despre ce e vorba în *Miorița*? Dar în NT⁷?

– E nesănătoasă răsturnarea de raporturi, spune un dascăl.

– E lipsă de luciditate, dictează altul...⁸

– Sunteți niște fasciști! Mă penalizați doar fiindcă văd (și?) altceva. Ne impuneți ce să spunem, să repetăm ca papagalii comentarii după grile canonice... De ce? De ce ne canoniți?

– Și ce dacă Julieta și Romeo s-au otrăvit? mă susține o și mai isterico-bezmetic voce colegială. Tristan e trist, Isoldele sunt multe, Dafne și Cloe, Paris și Elena? Trebuie să știm toate love-stories-urile din istorie? Cu ce mă ajută pe mine în viață? continuă Ana. Și nu, nu are nici mere, nici capul spart.

– Poveștile astea nu mai sunt de actualitate! răcnesc mai mulți colegi... Chiar nu înțelegeți? Sunt din mai mult ca trecut! Și voi sunteți din secolul trecut! Și din mileniul trecut!

Generație de cititori uniți și decomplexați, necomplexați. Ce e rău în asta? Unele cunoștințe chiar sunt inutile.

- La ce ne servește la bac, de pildă, să știm că, dintre numeroasele instrumente de măsurat Pământu-n lung și-n lat, Universu-n sus și-n jos, unul ne permite să știm cu exactitate când începe toamna în 2019, la 01:54, pe 23/09?

⁵ „Regarder sans comprendre, c’est le paradis. L’enfer serait donc le lieu où l’on comprend, où l’on comprend trop...” (Emil Cioran, *De l’inconvénient d’être né*, Paris, Gallimard, 1973)

⁶ „Eu?! Eu nu sunt așa!” Unde „așa” actualizează semnificații contextuale precum: imitator (-toare) sau plagiator (-toare), dar și agasant(ă), cârtitor (-toare), discriminator (-toare), hărțuitor (-toare) ș.a.m.d.

⁷ Abreviere pentru *Noul Testament*.

⁸ *Philosophy Matters*. Credit foto: https://scontent.fotp1-1.fna.fbcdn.net/v/t1.0-9/46380399_1568009763298465_400590213711973580_8_n.jpg?_nc_cat=110&_nc_ht=scontent.fotp1-1.fna&oh=df0c63a73bd878e30fb88c7b62969968&oe=5C699BA6

- Și părinții, și profesorii sunt atât de „exagerați”: ei știu cum suntem noi, „nativii digitali”. Păi, dacă tot, ne-am născut altfel decât ei, de ce trebuie să fim ca ei, să vedem ca ei, să vorbim ca ei?

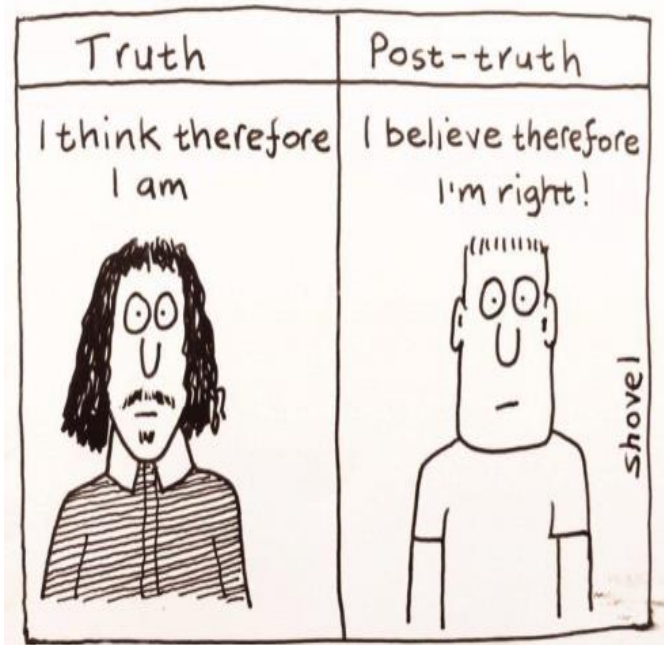
Dinamica omletei

Speranța nu moare ultima. Speranța moare cu cel care speră.
„- Ia spune-mi, nu știi literele? [întrebă Socrate]- Ba da, a răspuns [Criton].- Pe toate ?- Pe toate- Când se dictează un text oarecare, nu se dictează litere?- Ba da.- Atunci înseamnă că, de vreme ce cunoști toate literele, se dictează un lucru care-ți este cunoscut. [...] Înseamnă că tu [care cunoști literele], dictându-se, nu înveți nimic, pe când cel care nu cunoaște literele învață!- Ba învaț, spuse el. – Atunci, tu înveți lucruri știute, din moment ce îți sunt cunoscute toate literele”. Băiatul a încuviințat.- Deci n-ai răspuns bine, a încheiat [Socrate]. Trebuie să înveți folosirea corectă a cuvintelor; [...] oamenii folosesc cuvântul a *învața* în doua cazuri diferite: când neavând inițial știința unui obiect, o dobândești ulterior; dar și când, înzestrat deja cu aceasta cunoaștere, te folosești de ea pentru a cerceta același obiect, fie prin fapte, fie prin spuse [...] unul si același cuvânt este aplicat unor persoane care fac parte din categorii opuse: celor ce știu si neștiutorilor.”⁹

Structura neuronală a cogniției și plângerea-palimpsest celebrează dinamica omletei¹⁰: Dacă știi litere, știi să scrii? Dacă știi cuvinte într-o altă limbă, știi să traduci? Dacă aș ști o limbă străină, aș traduce literatură; dar nu știu să scriu. Dacă aș stăpâni alegoria, aș face exegeză; dar nu înțeleg. Dacă aș avea talent, aș scrie romane; dar nu știu să citesc. Literă după literă, cuvânt după cuvânt, voi relua ce s-a spus de-atâtea ori în alte moduri despre alte cărți, voi data, voi arhaiza, voi duce mai departe ștafeta și contribui la supraproducția de scriitură. Nu îmi va plăcea gustul autolecturii. Mă voi ascunde, până voi uita de mine, în spatele unui narator, după un pseudonim. Știu: resortul „aspirației” de

suprafață e unda de șoc produsă de ciocnirea dintre prejudecățile mele, despre reprezentarea sinelui, și prejudecățile celorlalți – despre sinele reflectat.

Efectul fluturului și teoria haosului continuă în traducere și în traductologie. Nici cei 70-72 de traducători mânați de revelație nu ar mai putea produce simultan aceeași traducere biblică în 70-72 de exemplare manuscrise. Nu ar mai crede în posibilitate:¹¹ Și *uni-di-versitatea* a pus capăt determinismului newtonian, după care aceleași condiții, cauze (= necesități) traductive produc efecte similare în limba sursă și în limbile țintă. Iată că, indiferent

de entitate, uni-di-versitatea identitară proliferază anarhic. Din furtuna, deloc shakespeariană, a înaltei tehnologii, se naște un haotic mix de strategii încremenit în texte de „nori digitali”.

Vorbesc cu traducătorul și îl întreb de ce șovăie. Îmi spune că mulți dintre foștii profesori sunt de față și se teme să nu greșescă. Am trecut de-atâtea ori prin asta. Mai trec, dar altfel. Îi spun să fie el însuși. I-aș spune că îi va fi mai ușor după eveniment.

- Dacă nu iese interpretarea, e vina oratorului, încerc să îl reconfortez. Nu voi face la fel, în caz

⁹ Platon, *Criton*, în *Opere*, vol. I îngrijit de Petru Creția și Constantin Noica, Editura Științifică și Enciclopedică, 1974.

¹⁰ Dacă aș avea șuncă, aș face o omletă cu șuncă... dar nu am ouă.

¹¹ v. Françoise Dolto, Gérard Sévérin, *Les Évangiles et la foi au risque de la psychanalyse ou La vie du désir*. Entretiens II. Nouvelle édition augmentée de Gérard Sévérin avec la collaboration de Claude Baldy-Moulinier, Paris, Gallimard, 2000.

că nu îmi iese conferința. Ce spuneți? Zâmbesc încurajator.

- Trebuie să fac impresie bună...

E inoportun să insist și, oricum, mă aude, dar nu mă ascultă.

A scăpat, dar nu știe, de o mare povară: confirmarea impresiei de grozăvie. Nu a mers.¹² ☹️ Orice „căutător” de impresii se amăgește sau trișează să-i amăgească pe alții. Amăgitorii de cursă¹³ lungă reușesc să înșele și aparențele, și așteptările celorlalți. Cel mai mare triumf îl au față de ei înșiși: anamorfozează propria reflectare narcisistă în oglinda minții.

A nevoios adevărim, des eșuăm și, redundant, invalidăm prejudecata: „Prima impresie contează.”! Autenticitatea ne-ar cruța energia risipită ca să părem a fi ce știm prea bine, chiar cel mai bine, că nu suntem. Nu ne-ar scuti de efort dacă ne-am gândi să ameliorăm esența. O ascunsă frustrare îndeamnă la a căuta compania mai nepricepuților, la țară, tot mai des și la oraș. Abracadabrantă rațiune în analogia care ne eroizează global: împărtășim (toți!) destinul lui Ulise. Vine și glosa: ne construim fiecare propriul univers paralel și îl înfrumusețăm ca să atenuăm distonia celui cotidian. Alarma mă azvârle în realitatea din care nu am ieșit niciodată. Niciun impuls magnetic, nici alt zvâc incontrollabil.

Digitus index, digitus mediu, digitalizare

Mă uit la degetul meu mijlociu și, cum altfel, mă gândesc la tine. Nici Degețica, nici Tom Degețelul... Diagnosticul vine ca tăvălugul: degetul e artrozat. Zadarnic, mă „străduiesc” să-l însănătoșesc. Ce univers e ăsta în care și logica și patrimoniul genetic complotază împotriva mea? Un scenariu mai prietenos îmi surâde-n gând: etiologia suferinței mele, „digitale” 😊:))) ar fi ceea ce francezii numesc *le doigt d'honneur*; Degetul de

¹² Dacă ar fi produs o fabuloasă impresie, ar fi fost necesar să o confirme și asta ar fi mult, mult mai dificil.

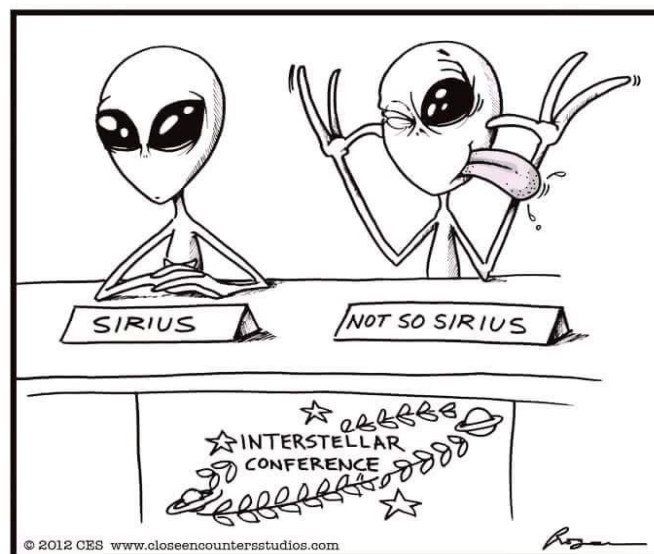
¹³ Philosophy Matters. Credit foto: https://scontent.fotp1-2.fna.fbcdn.net/v/t1.0-9/38467905_1440772416022201_3097351975163920384_n.jpg?_nc_cat=106&_nc_ht=scontent.fotp1-2.fna&oh=3d676a72a1aa3a6b4b078d3059cc9a67&oe=5CAD3A78

onoare e complet absent din regimul diurn. Noctambulic însă, m-aș deda gimnasticii digitale, iar psihicul meu s-ar lăsa fascinat de obscenitatea gestuală. Așa, gestul pe care îl fac în timpul spasmului hipnagogic! 😊:))) transgresează frontiera dintre noapte și zi, dintre detemporalizatul timp oniric și măsurabilul timp diurn. Homerice hohote de râs îmi răsună în cutia craniană. Se simt bine acolo, fiindcă sunt singure, poate. 😊:))) Închid cartea. Opresc filmul.

- Și homarul?

P.S.: A visat c-a fost mâncat de creator!

P.P.S.: Și ziua s-a făcut frumoasă după ce atenția s-a abătut de la indexul unde injust fusese pus prefixul *meta*¹⁴ - către xenisme, chiar barbarisme, demne poate și de *digitus medius*, nu doar de *digitus index*: intenționalism și anti-; teatralism (histrionism, cf. Piéron 1973) vs teatralitate vs autenticitate... Tot mai multa dezinvoltură metalingvistică o fi derivând din *vietatea limbii*.

¹⁴ Dar nu e locul aici a trata despre inflația acestui prefix sau un trend filologic - *meta*- limbaj; ~-text, ~-textualitate; ~-teatru, ~-teatralitate; ~-discurs, ~-discursivitate etc.